

Daar vindt hij de roerende woorden:

„Maar, o Heere, Gij zijt onze God en wij zijn maar aarde en stof; Gij zijt onze Schepper en wij zijn het werk Uwer handen; Gij zijt onze Herder en wij zijn Uw schapen; Gij zijt onze Verlosser, en wij zijn degenen, die Gij verlost hebt; Gij zijt onze Vader en wij zijn Uw kinderen en erfgenamen.”

Ziet, dat is echt Gereformeerd.

Maar wat onze broeder voorstaat is niet Gereformeerd, zelfs niet Christelijk Gereformeerd, doch heeft veel weg van wat er onder sommige oud-Gereformeerden leeft.

En nu zijn beschuldiging: ik hoorde eens een predikant spreken van kinderen Gods, die verloren gingen. Dat heeft onze broeder niet goed gehoord. Ik merkte reeds in het begin op, dat hij geen scherp luisteraar is. Dat kan een Gereformeerd predikant nooit gezegd hebben of hij moet geprekeerd hebben uit die hoofdstukken uit Genesis, waar de nakomelingen van Seth „kinderen Gods” worden genoemd. En heeft hij het gezegd, dan rustte op onze broeder de plicht, niet om er ruchtbaarheid aan te geven in „De Reformatie”, maar om met zijn bezwaar te gaan tot dien predikant en indien het niet hielp, tot den kerkeraad.

Eindelijk zijn klacht: het woord onbekeerd schijnt wel uit veler kerkelijk woordenboek reeds lang geschrapt te zijn.

Wat dit aangaat, kan ik onze correspondent niet beter raden dan een abonnement te nemen op „Menigerlei Genade”. Daarin worden preeken opgenomen van tal van predikanten, waarin het woord bekeering gedurig voorkomt.

Laat onze broeder God vragen, dat Hij hem van zijn onkunde en bevooroordeeld-zijn geneze.

Het is niet waar, dat hij de zeeslang heeft gezien. Toch beweert hij het.

Worde hem dit tot schuld.

Van twee recensies.

Wie kanst moet den hal en wie boeken, brochures of preeken uitgeeft de kritiek der recensies verwachten.

Als men aan het begin van zijn auteursloopbaan staat, dan beleef men daaronder weleens gelukkige, maar ook ongelukkige oogenblikken. Maar later, als men zich het subjectieve aller recensies meer bewust wordt, blijft men er kalmer onder. Dan laat men hulde-recensies, ad patibulum (naar de galg) recensies, indifferente recensies rustig over zijn hoofd heengaan. Men neemt natuurlijk uit respect voor den recensent nauwkeurig nota van zijn beoordeeling, doet met rake opmerkingen gaarne winst, maar bij schifting valt er ook veel af, wat men niet gebruiken kan.

Toch is het van veel belang, dat men den recensent het vrije woord late, ook al is men het met hem niet eens. Behalve dat een auteur nooit als advocaat in eigen zaak moet optreden, moet hij ook geen poging doen kritiek te smoren. Het is dan ook een goede gewoonte, dat men recensies niet aan kritiek onderwerpt, een gewoonte, waaraan ook wij getrouw hopen te blijven.

Alleen wanneer iets in de recensie staat, wat niet den auteur zelf, maar een ander persoon raakt mag hij er op reageren.

Dit geval doet zich thans op tweeërlei manier voor.

* In een recensie van mijn werk over Prof. Baynck schreef Prof. Bouwman in „De Bazuin”:

„Op een punt is het misschien niet ondienstig een opmerking te maken. Dr Hepp schrijft, dat Baynck met de professoren Kuyper en Rutgers den Flakkeeschens Bijbel uitgaf. Dat is in zoverre waar dat Baynck's naam vóór den Bijbel staat gedrukt. Doch Dr Baynck heeft ons verzekerd, toen wij hem de opmerking maakten, dat in deze uitgave zoo

enorm veel fouten zijn, dat hij niet een enkel vel van dezen Bijbel vóór het afdrucken onder de oogen gehad heeft. De naam van Baynck had dus niet aan deze Bijbeluitgave mogen worden verbonden.”

Hier tegen nu moet ik even opkomen.

Baynck heeft wel degelijk een werkzaam aandeel gehad in de uitgave van dezen Bijbel. Zijn „Dagboek” wijst uit, dat hij met de Professoren Rutgers en Kuyper er meermalen over vergaderd heeft. Daar werd beraadslaagd over de regelen van bewerking. Die zijn mede door Baynck vastgesteld. Hij heeft dan ook voor dit alles honorarium genomen. Dit zou hij stellig niet hebben geaccepteerd, indien het hem niet toekwam. Dat hij geen drukproeven onder de oogen heeft gehad, is waar. Maar dit geldt, zoo wij wel zijn ingelicht, ook van Kuyper. Het nazien daarvan werd den seculen Rutgers opgedragen. Wie was er beter voor berekend dan hij? Dat er desniettemin staande zoo veel fouten in zijn blijven staan lag niet aan de mindere accuratesse van Prof. Rutgers, maar aan de drukkerij, die op zulk een monumentalen arbeid niet was ingericht.

Hieruit blijkt, hoe voorzichtig men moet zijn met persoonlijke gesprekken. Als men geen nader onderzoek instelt, kan men er zoo licht te veel uit afleiden.

De tweede recensie, waarop ik het oog had, is die van Dr de Moor in „De Heraut”, waarin hij mijn afscheidsprek bespreekt. Daarover wordt nog al veel met mij gesproken en het is de bijna stereotype vraag: wat zit daar toch achter? Laat ik daarop antwoorden, zooals ik telkens gedaan heb: er steekt heusch niets bijzonders achter. Daarvoor herleze men nog eens zijn recensie over mijn Baynck-biografie. En waar mij dringend verzocht werd een ingezonden stuk tegen deze recensie op te nemen, daar moest ik dit besluit weigeren. Men blaze deze zaak niet aan. En in ieder geval behoort zoo'n stuk niet aan „De Reformatie”, maar aan „De Heraut” te worden gezonden.

Wat er alleen achter steekt is een verschil in stijl- en taalopvatting tusschen Dr de Moor en mij. Dus heel geen principiële of persoonlijke kwestie. Zelfs hebben wij het er nog nooit met elkander over gehad, hoewel het voor ieder, die een beetje literair voelt, duidelijk is.

De stijlopvatting van Dr de Moor herinnert mij in vele — niet in alle — opzichten aan den te weinig gewaardeerden Hoogenhark. Ook zijn literaire kritiek, waar vaak snee in zit. Die stijlopvatting is de mijne niet. Daarover zou misschien weleens een aardig pro en contra (aan alle vinnigheid gespeend) in onze „Reformatie” zijn te voeren. Maar op het oogenblik is dat buiten de orde.

Hiermee staat in verband zeker verschil in taalopvatting. Ik zie er b.v. heeltemaal geen been in om een transitief werkwoord intransitief te gebruiken. Zelfs niet om een niet bestaand woord te gebruiken. Als ik er mijn gedachte maar beter door uitdrukken kan. In deze heb ik mij aan de tyrannie van Terwey's spraakkunst reeds lang onworsteld. En nu wil ik daarmee niet zeggen, dat Dr de Moor daaronder nog leeft, maar hij is er toch meer aan gebonden dan ik.

Ziet daar, voorzover ik weet, alles.

Overigens zingt natuurlijk elk vogeltje, gelijk het gebekt is.

Deze recensie zou mij dan ook geen aanleiding geven erop in te gaan, indien Dr de Moor de dichtregels, waarmee ik mijn preek eindigde:

Parel aan Zijn halskarkant

Zal ik bij den diamant

Op de borst van Jezus hangen,

niet als „rijmelarij” had gekwalificeerd.

Indien ze van mij waren, zou ik erover zwijgen. Maar ze zijn van niemand minder dan Bilderdijk.

Nu zal ik niet beweren, dat alles wat Bilderdijk dichtte 18 karaats was, maar in de stemming, waarin hij dit lied heeft gezongen, was het gevaar voor „rijmelarij” buitengesloten.

Omdat ik zulk een warm voorstander ben van versterking van het mystieke element in de prediking (een wensch, die ook tot uiting komt in de kritiek zoowel van ouderen als jongeren), mits de ontsluiting van Gods Woord, de opbouw in de kennis en de praktische vermaning er geen schade onder lijde, voelde ik mij tot die regels bijzonder aangetrokken.

Zij drukken ongeveer hetzelfde uit, als wat men vroeger (en misschien tegenwoordig ook nog wel) in het gebed van menigen prediker hoorde, dat velen uit de heidenen of uit de onbekeerden „mochten gehecht worden als een schitterende parel in de duurgekochte Middelaarskroon van Koning Jezus”.

Maar deze regels zijn echter, fijner, doorvoelder. Ik moet hierin Bilderdijk dan ook in bescherming nemen.

Trouwens deze regels hebben een geschiedenis. Kloos liet er zich in zijn Inleiding op zijn Bloemlezing uit Bilderdijk ongunstig over uit. Doch Kuyper gaf hem te verstaan (indien Dr de Moor er prijs op stelt, wil ik te geleger tijd het letterlijke citaat gaarne opschommelen), dat hij zoo alleen oordeelen kon, omdat hij de hoogere affiniteit met Bilderdijk miste.

Natuurlijk geldt dit van Dr de Moor niet.

Ik voor mij denk hier aan tijdelijke kortsluiting in zijn kunstzinnig apparaat.

Want desondanks blijft ik Dr de Moor waardeeren als een literair fijnproever.

Meende ik in het eerste geval Baynck, in het tweede meende ik Bilderdijk te moeten verdedigen. HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De vrijheid der vrije School bedreigd.

II.

Sinds ik mijn eerste artikel schreef is het adres van den Schoolraad voor de Scholen met den Bijbel aan de Tweede Kamer over het nieuwe wetsontwerp verschenen. Het komt mij gewenscht voor om ook in ons blad een résumé van dat rapport op te nemen, opdat de lezers nog eens rustig kunnen nagaan, hoe de Schoolraad over de wijziging van de L.O.-wet oordeelt. De bijzonder belangrijke gedeelten zijn gespatieerd gedrukt.

In de inleiding op het rapport dringt de Schoolraad, bij wien thans 1171 scholen met den Bijbel zijn aangesloten en in wiens midden bovendien verlegenwoordigers van de Vereeniging voor Chr. Nat. Schoolonderwijs, het Geref. Schoolverband, de Unie „Een School met den Bijbel” en de Vereeniging van Chr. Ond. in Nederland en de O. B. zitting hebben, er op aan, dat bij de te nemen maatregelen de verbeteringen, bij de L.O.-wet 1929 in ons onderwijs aangebracht, zooveel als slechts eenigszins mogelijk is, zullen ontzien worden.

De Schoolraad is in dit rapport niet teruggekomen op de ernstige principiële bezwaren, welke z.i. tegen de geldende wet bestaan en die voor een deel zijn opgenomen in het Rapport inzake het ontwerp der L.O.-wet, in het jaar 1919 door hem uitgebracht. Op wegneming van deze bezwaren wordt krachtig aangedrongen. „Ernstige bezwaren” zegt het adres „bestaan ook tegen enkele der thans voorgestelde wijzigingen. Dit wetsontwerp toch legt der bijzondere school, terwille van een dusgenaamde, maar verkeerd begrepen „gelijkstelling” (alhoewel dit hetzelfde ware als de financiële gelijkstelling, welke de Grondwet eischt) nieuwe banden aan, welke door niets gerechtvaardigd worden; het beknoot opnieuw de vrijheid van het bijzonder onderwijs en weert iedere uiting van het particulier initiatief, elk ontplooiën der maatschappelijke krachten welbewust af. Men zie de wijzigingen in de artt. 6, 28, het nieuwe art. 30 bis, de wijzigingen in art. 73 en in de daarmee samenhangende artt. 79, 83, 90, 205; de veranderingen in art. 125 en in de artt. betreffende de opleiding (156, 163, 170). Het wetsontwerp zet ons opnieuw een schrede

heid gedaan had, zijn kerkideaal, zooals dat in Confidentie nader werd uitgewerkt.

Uit het verloop der kerkhistorie toont hij hier aan, dat noch door oplegging aan allen van eenzelfde vorm, noch door onverschilligheid jegens allen vorm, maar alleen door ontwikkeling van elks eigen vorm naar zijn aard de eenigheid des geloofs gezocht moet worden.

De bevestigde deed drie dagen later zijn intrede met een predikatie over hetzelfde onderwerp: De eenigheid des geloofs.

52. Ons Huis. Leerrede, gehouden den 18den Augustus 1873, in de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Amsterdam, H. De Hoogh & Co., 1873.

Amsterdamsche vrienden gaven Dr Kuyper in 1872 een huis ten geschenke: „De Saffierberg” op de Prins Hendrikkade 173. Onder het motto: „Ick sal u op saphyren grontvesten”, Jesaja LIV:11, verscheen nu in groot royaal octavo deze preek over Prediker XII:5m, waarin het gaan naar het eeuwige huis wordt voorgesteld als de onontwikkeldbare wet die ons menschelek leven verklaart, dat leven adelt en aan dat leven zijn ernst leent.

De luxe uitgave wordt ingeleid met een opdracht, die in de gewone editie en ook in den bundel Predikatiën van 1913 niet voorkomt. We drukken ze daarom hier woordelijk af:

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

LIV.

50. Uit het Woord. Stichtelijke Bijbelstudien. Eerste Bundel. Amsterdam, J. H. Kruij, 1873.

Met dezen bundel begon Dr Kuyper de uitgave van die vele artikelenreeksen, waarmee hij van week tot week de Gereformeerde Theologie onder het volk bracht.

Hier behandelt hij de volgende onderwerpen:

- I. De Naam in de H. Schrift.
- II. Heilsfeit en Heilswoord.
- III. Heiligen.
- IV. Welbehagen en Ontferming.
- V. Thabor.
- VI. De Spitse der Openbaring.

Met deze opstellen was hij begonnen in De Heraut van 7 October 1870 en geëindigd in het Zondagsnummer van De Standaard, 30 Juni 1872. De bundel verscheen in afleveringen gedurende de jaren 1872 en '73.

Typeerend voor den indruk, dien deze Bijbelstudien op de lezers maakten, is de volgende recensie van Dr Hoedemaker:

Misschien gaat het velen als mij. Wanneer De Standaard Zaterdagsnamiddags komt, is ons eer-

ste werk om de eerste kolommen der tweede bladzijde te lezen. Voorts wordt de Bijbelstudie op de eerste bladzijde even terloops ingezien. Het onderwerp interesseert ons, de stijl boeit ons, de inhoud verrast ons; wij zijn het er dikwerf niet geheel mede eens, maar schorten ons oordeel op, totdat wij het verband begrepen hebben, en naarmate het stuk meer onze belangstelling wekt, wordt het blad spoediger weggeborgen, om later, wanneer de reeks compleet is, te voorschijn te worden gebracht. Maar helaas! er komt zoo weinig van. Het eene verdringt in onze wereld het andere en van overlezen is na verloop van tijd geen sprake meer. Hier hebben wij echter de gehele reeks van opstellen, die onze aandacht hebben getrokken. Met dankbaarheid ontvangen we dit boekje, kondigen het met voorliefde aan, om het later meer uitvoerig te bespreken, althans de aandacht op een paar stukken te vestigen, en onze op- en aanmerkingen ten beste te geven. De Vereeniging, Christelijke Stemmen, dl. XXVIII, blz. 149 en 150.

Zie verder nog hetzelfde maandschrift, dl. XXIX, blz. 473, 570 en 578.

51. Eenheid. Rede ter bevestiging van Ds P. van Son, gehouden 31 Augustus 1873 in de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Amsterdam, H. De Hoogh & Co., 1873.

In deze bevestigingspreek over Efeze 4:13a telt Dr Kuyper, evenals hij dat in die over Vrij-

terug op vertegenwoordiging als zij niet

Berlinne Bestuur adres voor zeer duid verkeerde steeds v al meer u leven en keeren za

Het on maar van Staat en beroende standige stemming

maakt, w maatsch in wier paa komt het alge hare taal vermogen

Eerst w uitgegaan het, lowe bemoeiing maatschap belang is, krachtig

Uit h School School keurt, e worden school Gewet

feit dat doelde en inderdaad verplecht

Ontrent rapport: langer het aantal

In stee juist omg met zich l op ten bod hij een ver der openb

Een zoo bovendien. eschen, d

De regel Staten kan te houden

Het geva en School systeem v nadoelen t duiken

Aan h niet ver dere on te stelt

heid lig voor pa aan te t sijn door

leven e een offi uer kin

Integgen als — wat uitgaven d van een of trachten te

Het voor correctief v bovendien

Art. 28 aangeven; door de g

De voor de kleinere mogelijk, d samen 40

onderwijzen leerling aan wel niet ve de een drie

70 leerlinge

1) Parle VIII en X

or it Toe mijn vriend ken, namer

Zoo il verjaa in der volloo lieve goede, wense

Dat en ov hart m ook d verlok vinding, berste

en lla dan oc En toe God g de mij eigen staan,

nadele spreke was h Ver, m

rover zwijgen
r dan Bilder-

wat Bilderdijk
de stemming
was het ge-

nder hen van
nt in de pre-
g komt in de
ren), mits de
bouw in de
r geen schade
gels bijzonder

als wat men
ook nog wof
hoorde, dat
erden „moch-
ende parel in
van Koning

doorvoelder.
in bescher-

geschiedenis.
p zijn Bloem-
uit. Doch
Dr de Moor
tijd het let-
dat hij zoo
hogere affi-

or niet.
e kortsluiting

r waardeeren

vinck in het
n verdedigen.
HEPP.

LEVEN.

elod.

het adres van
Bijbel aan de
rp verschenen.
ons blad een
dat de lezers
le Schoolraad
De bijzonder-
trukt.

de Schoolraad,
zijn aangesloten
digers van de
t Geref. School-
el" en de Ver-
e O. B. zitting
maatregelen de
onderwijs aan-
delijk is, zullen

gekomen op de
en de geldende
enomen in het
het jaar 1919
bezwaren wordt
zeht het adres
de wijzigingen
school, terwille
„gelijkstelling“
e gelijktelling,
an, welke door
t op nieuw
ideraats en
icollier ini-
happelijke
ingingen in de
n in art. 73 en
6, 206; de ver-
de de opleiding
uw een schrede

zoals dat in
kt.
ont hij hier
en van een-
heid jegens
ing van elks
leid des ge-
zijn intrede
erwerp: De

den 18den
te Amster-
1873.

Kuyper in
hierberg" op
motto: „Ick
ia LIV:11,
deze preek
an naar het
e onontwik-
erklart, dat
leent.
et een op-
ook in den
orkomt. We
f:

terug op den weg der vrijheid. De Schoolraad en de in hem
vertegenwoordigde organisaties zouden hun roeping verzaaken,
als zij niet met klem voor deze nieuwe banden waarschuwden”.

Herinnerd wordt daarna aan de bekende motie van het
Bestuur der Unie „Een School met den Bijbel”, waarna het
adres vervolgt: „Inderdaad blijkt uit dit wetsontwerp weer
zeer duidelijk, dat wij met onze onderwijswetgeving op den
verkeerden weg zijn. Het thans gekozen stelsel leidt tot een
steeds verder teruggang van het particulier initiatief, een
al meer uitsluitken van de krachten, welke in de maatschappij
leven en tot een opdrijving van kosten, die niet afdoend te
keeren zal zijn.

Het onderwijs is niet allereerst een zaak van den Staat,
maar van de maatschappij. „Het koninkrijk van een liberalen
Staat en een liberaal Gouvernement”, zegt Thorbecke in zijn
beoemde Rede 1), „is, dat zij de ontwikkeling van zelf-
standige kracht bevordert...”. Het zijn in wezen, be-
stemming en middelen andere levensmachts dan de Staats-
macht, welke de Kerk, het onderwijs, wetenschap, kunst,
maatschappelijk te vormen en te besturen hebben. Machten,
in wier sfeer burgerlijk overheidsgebed of dwang niet te
pas komt.... De toelag der liberalen regering was... over
het algemeen aan de maatschappelijke werkzaamheid wat
hare taak is toekennend, vernieuwing van scheppend
vermogen te bevorderen”.

Eerst wanneer bij de onderwijswetgeving van dit standpunt
uitgegaan wordt, kan het onderwijs waarlijk vrij zijn, zal
het, losgemaakt van centralisatie en verstijvende Overheids-
bemoeiing, zich naar zijn eigen aard en de behoeften der
maatschappij kunnen ontwikkelen en, wat van het grootste
belang is, een opleving van het particulier initiatief en een
krachtig meeleven der ouders verkregen worden”.

Uit het eigenlijke rapport blijkt o.a., dat de
Schoolraad, hoewel toelichtend, dat op den
schoolbouw bezuinigd zal worden, het af-
keurt, dat den Schoolbesturen verboden zal
worden om uit eigen middelen uitgaven voor
schoolbouw te doen.

Gezien wordt, in verband met art. 11 der wet, op het
feit, dat de laatste bepaling der Leerplichtwet be-
doelde een zeventjarige leerplichting in te voeren, maar
inderdaad in zeer veel gevallen een achttienjarige leeftijd
verplicht heeft gesteld.

Omtrent de voorgestelde wijziging van art. 28 zegt het
rapport: „Tegen het in art. 28 voorgestelde, waarbij niet
langer het minimum-aantal onderwijzers, maar het normale
aantal wordt geregeld, bestaan zeer ernstige bezwaren.

In stee dat dat stelsel tot bezuiniging zal leiden, zal het
juist omgekeerd, in de eerstvolgende jaren groote uitgaven
met zich brengen; immers zijn in de groote steden de lokalen
op ten hoogste 30—35 leerlingen berekend en zal de Gemeente
bij een verbot van zoo kleine klassen tot kostbare verbouwingen
der openbare en bijzondere scholen moeten overgaan.

Een zoo groote uniformiteit over het geheele land verhindert
bovendien, dat rekening gehouden wordt met de verschillende
stadten, die het leven stelt.

De regeling zal te stram werken; een toezicht van Gedep.
Staten kan voldoende geacht worden en is in staat rekening
te houden met de omstandigheden.

Het gewaar is echter niet denkbeeldig, dat tal van Gemeente-
en Schoolbesturen door een zoo ver mogelijk doorgevoerd
systeem van vakonderwijzers (met al de daaraan verbonden
nadeelen voor de lagere school), deze bepaling zullen ont-
duiken.

Aan het Bijzonder Onderwijs kan eindelijk
niet verboden worden, op eigen kosten meer-
dere onderwijzers dan het Rijk vergoedt, aan
te stellen. Het kan niet op den weg der Over-
heid liggen, zelfs niet in deze dagen, om ook
voor particulieren, de koorden van de beurs-
aan te trekken. Het zou ook niet gewenscht
zijn door een dergelijke verstraming van het
leven de belangstelling in en het gaarne
aan offer brengen voor het onderwijs ban-
ner kinderen bij de ouders te dooden.

Integendeel, men moet er zich ten eerste over verblijden
als — waar de financiële nood het Rijk tot inkrimping van
uitgaven dwingt — particulieren uit eigen zak het salaris
van een of meer onderwijzers betalen en aldus het onderwijs
trachten te verbeteren!

Het voorgestelde in het 6e lid kan tegen dit alles geen
correctief van eenige betekenis geven en zou in de praktijk
bovendien een bron van moeilijkheden worden.

Art. 28 blijft daarom het minimum-aantal leerkrachten
aangeven; Gedep. Staten behooren verder op de uitvoering
door de gemeenten toe te zien.

De voorgestelde schaal voor scholen voor g.l.o. is voor
de kleinere scholen te bezwaarlijk. Het is ten eenenmale on-
mogelijk, dat een Hoofd der school alleda 7 klassen, waarin
samen 40 leerlingen geplaatst zijn, behoort te kunnen
onderwijzen. De tweede leerkracht dient reeds bij den 26sten
leerling aanwezig te zijn. In dit opzicht wordt de bestaande
wet niet veranderd! Telt een school twee leerkrachten, dan zal
de een drie, de ander vier klassen voor zijn rekening krijgen;
70 leerlingen behoort dan wel het maximum te zijn.

1) Parlementaire redevoeringen, Deventer, 1870, VI, blz.
VIII en XI.

Geliefde Broeders en Zusters in Hem, die
ons heeft liefgehad, en ons plaatse bereidt
in het Huis van den Vader!

Toen ik den 29sten October des vorigen jaars
mijn 36sten geboortedag mocht vieren, zond onze
vriend en broeder Ruys mij de definitieve stuk-
ken, waarbij mij het huis, dat ik thans bewoon,
namens U in vrijen eigendom werd aangeboden.
Zoo ik verwacht, zal als die schenkingsdag eerlang
verjaart de innerlijke inrichting van deze ruimte,
in den goeden zin antieke en toch gezellige woning
voltooid zijn. Reeds nu steek ik er met mijne
lieve vrouw en de kinderen, die God mij gaf,
goede, door Hem gezegende dagen. Meer naar mijn
wensch en zin kon geen huis mij geschonken zijn!

Dat ik sinds meer over het bezit van een „huis“
en over de betekenis van een „huis“ voor het
hart nadacht, en bij den zegen dien het biedt,
ook de gevaren speurde, waarin het hart er door
verlokt kan worden; spreekt van zelf. Eigen onder-
vinding leert best. Vooral toen ik dezen zomer ter
herstelling mijner geschokte krachten in Zwitserland
en Italië van herberg naar herberg toog, speelden
dan ook de ontvangen indrukken me voor den geest.
En toen ik daarom, door de trouwe zorg van mijnen
God gesterkt en verfrist teruggekomen, weer met
de mijnen, die de Heer voor mij bewaard had, in mijn
eigen huis inkeerde, kon ik den drang niet weers-
staan, om mijn indrukken, in het verband des ge-
nadelevens gezet, ook voor de Gemeente uit te
spreken. „Wij gaan naar ons eeuwige huis!“
was het woord der Schrift, dat als profetie den zwer-
ver, maar ook als waarschuwing den bezitter van

Het is wenschelijk, dat in het derde lid de getallen 41 en
71 vervangen worden door resp. 37 en 61.

In alinea 4 dienen de slotwoorden: „Met dien verstande,
dat het getal onderwijzers met inbegrip van het hoofd niet
meer bedraagt dan het aantal klassen of afdelingen“ te
vervallen. Tot duaver genieten de bijzondere ulo-scholen de
vrijheid, een ambulant hoofd aan te stellen; door de ge-
wraakte slotwoorden zou die vrijheid komen te vervallen.
Tenzelfe van de schrapping zal natuurlijk niet het recht op
meer leerkrachten ontstaan.

Het voorgestelde 6de lid bevat een wezenlijke verbetering.
Een ernstig bezwaar, dat zich bij de toepassing van het
7de lid (nieuw) zal voordoen, is echter nog niet opgeheven,
dit n.l., dat eerst op 16 December van eenig jaar vaststaat
het gemiddeld aantal leerlingen, dat voor het daaropvolgende
kalenderjaar beslissend zal zijn. Het is echter niet mogelijk,
op zoo korten termijn d.l., tegen 1 Januari volgende op dien
16en December, e.g. een onderwijzer te ontslaan. De praktijk
geeft den onderwijzer bij opheffing van zijne betrekking
een opzeggingstermijn van ten minste drie, dikwijls zelfs
van zes maanden. Het K.B. van 15 December 1920, Stbl.
896, schrijft in art. 1 een opzeggingstermijn van ten minste
drie maanden voor!”.

Ernstig bezwaar maakt het rapport tegen
de bepaling, dat op wachtgeld gestelde on-
derwijzers van Christelijke scholen, als zij
tegen hun wil benoemd worden aan een open-
bare school, door het niet aanvaarden van de
benoeming hun wachtgeld zullen verlie-
zen. Terwijl overigens de verscherping van de regeling der
wachtgelden wordt toegejuicht, worden ten behoeve der op
wachtgeld gestelde onderwijzers waarborgen tegen een ver-
keerde toepassing der voorschriften verlangd.

Als een middel om het getal wachtgelders te verminderen
wordt voorgesteld aan Gemeente- en Schoolbesturen de ver-
plichting op te leggen, den onderwijzer, dien zij wegens
opheffing van zijn betrekking ontslagen hebben, bij de eerste
vacature, die aan hun school (een van hun scholen) na
dit ontslag ontstaat, weer te benoemen. Indien bijzondere
omstandigheden deze herbenoeming ongewenscht zouden maken,
behoorde dispensatie van deze bepaling verkregen te kunnen
worden.

De wijzigingen, bij nota van 5 October 1922 in art.
73 aangebracht, ontmoeten bij den Schoolraad zeer ernstig
bezwaar.

„Van de 1380 scholen met den Bijbel, welke op 1 Januari
1922 bestonden”, zegt het rapport, „zouden volgens de ge-
wijzigde bepalingen 281, d.l. ruim 20% te weinig leer-
lingen geteld hebben, als zij thans nog moesten worden
geopend! Alleen in de provincie Friesland zouden 115
scholen, d.l. ruim 50% van het totaal volgens deze
bepalingen niet kunnen geopend zijn! Vermindert men de
281 met 21, die daarvan in den loop van 1921, dus na de
inwerking-treding der wet, geopend zijn, dan blijven er 260
scholen (van de 1279 op 1 Januari 1921) over, die het
wetsvoorstel zou weren, maar — die geheel uit parti-
culiere middelen gebouwd zijn en hun ont-
staan dus niet te danken hebben aan een
splittingszucht als gevolg der nieuwe wet,
maar aan een wezenlijke behoefte aan een
Christelijke school.

Nog te meer klemt dit bezwaar, als men denkt, dat het
aantal leerlingen van een school in den aanvang (vooral als
de ouders op een bij den Gemeenteraad in te dienen lijst
moeten tekenen) meestal klein is en langzamerhand stijgt.
Men kan veilig aannemen, dat het getal 281 scholen nog
wel 1/2 te laag is, wijl tal van scholen, die thans boven
de voorgestelde minima zouden staan, bij de opening het ver-
eischte getal niet dadelijk bereikt zouden hebben.

De voorgestelde indeeling in zes groepen van gemeenten is
veel te specialiserend; er zijn tal van plattelandsgemeenten
met 5000—25000 ingezetenen, waar de dorpsjes betrekkelijk
zeer klein zijn. Men denke aan de provincies Groningen,
Drenthe en vooral aan Friesland en Gelderland. Om een voor-
beeld te noemen: Dokkum met nog geen 5000 ingezetenen zou
kunnen volstaan met 40 leerlingen, terwijl het dorpje Deinum,
in de gemeente Menaldumadeel met meer dan 10.000 zielen
gelegen, 100 leerlingen voor de oprichting zou behoeven!

In het wetsontwerp wordt voorgesteld, daartegenover aan
de Kroon de bevoegdheid toe te kennen om in verband met
de dichtheid der bevolking voor een gemeente of een gedeelte
van een gemeente, Gedeputeerde Staten gehoord, de minima
hetzij hooger hetzij lager te stellen.

Dit correctief zou echter, blijkens het voorgaande, veel
te zwak moeten toegepast moeten worden om als correctie
dienst te kunnen doen; waar de uitzonderingen zoo veelvuldig
zijn, deugt de regel niet. Bovendien geldt hier weer het
onoverkomelijke bezwaar, dat op deze wijze de oprichting van
een nieuwe bijzondere school niet uitsluitend zou afhankelijk
gesteld worden van naleving van in de wet vastgelegde
regelen.

De voorgestelde indeeling der gemeenten is daarom niet
te aanvaarden.

Atgezien hiervan eischt de billijkheid, dat aan een School-
bestuur een deel der stichtingskosten wordt ver-
goed, wanneer niet geheel het vereischte getal leerlingen bij
de oprichting ingeschreven is”.

een eigen huis in de ziel had geklonken. Met dat
woord trad ik daarom op.

Het toen gesproken heb ik uit de herinnering
op het papier gebracht, en wordt U hierbij aan-
geboden.

Ik wist wel, dat Gij geen dank vraagt en wildet
dat ik dat huis als een gave van onzen ontfermden
Heer zou aannemen; ik wist wel, dat Gij niet om
mijn persoon, maar om mijns werks wil dit offer op
het Gemeentebestuur gebracht hadt; maar toch, dat
in mijn hart de behoefte was, om U een teken,
een woord, een symbool van mijn blijdschap te
geven, acht ge voor 't minst niet onnatuurlijk.

Niet altijd ontloep ik miskenning en verguizing;
daartegenover is een blijk van sympathie dubbel
waard. Temeer nu het ontferken van velen, wier
namen zich niet bij de uwen voegden, mij ver-
oorlooft, deze uiting van genegenheid tevens als
blijk van instemming met het hoofddoel van mijn
streven te beschouwen.

Dat naast enkele mannen, die de Heer tot Rent-
meesters over veel stelde, de meeste als „luyde
van kleine middelen“ staan, verhoogde niet we-
nig de waarde van het geschenk voor mijn ge-
voel. Waar zooveel saamwerken, vaak met een
offer dat opoffering kostte, is de zedelijke kracht
der liefde, die in beweging geraakt, te grooter
geweest.

Ik moest U toch zeggen, hoe ik dit waardeer,
hoe klein ik mij onder zooveel goedheid van mijn
God gevoel, hoe deze uwe liefde mij de ziel heeft
verkwikt.

En wat kon ik dan beter doen, dan U de vrucht

Mocht overgegaan worden tot verhooging van het vereischte
getal leerlingen, dan dient in elk geval een overgangsbepaling
geschapen te worden voor scholen, die onder de geldende
wet zijn opgericht, opdat die Besturen de waarborgsom, die zij in de Gemeentekas moesten storten, niet verspelen.
Verkrege rechten dienen geëerbiedigd te worden.

Aangedrongen wordt op een vereenvoudigde schoolgeld-
rekening en inning van de schoolgelden der bijzondere
scholen door de Schoolbesturen.

Verzoekt wordt van het lidmaatschap der Commissie
van Berceep uit te sluiten, wie Bestuurslid is of Vri-
gestelde van een organisatie van Besturen of Onderwijzers.

De Schoolraad wenscht, dat in art. 99 een datum wordt
opgenomen, vóór welke de Rijksvergoeding over
het voorgaande jaar moet zijn vastgesteld, b.v. vóór
1 Mei. Een dergelijke termijnbepaling ware ook te stellen
voor de Gemeente. Er dient op alle manier voorkomen te
worden dat, de Rijksvergoeding eerst na verloop van meer
dan een jaar wordt vastgesteld en dat de Gemeentebesturen
(die op de beslissing van het Rijk moeten wachten) daarna
nog één of meer jaren toevroegen. Voor de Schoolbesturen geeft
dit soms een aanzienlijk renteverlies, maar bovendien geraakt
daardoor de administratie dikwijls hopeloos in de war. Men
bedenke, dat de leden van het Schoolbestuur dikwijls een-
voudige menschen zijn, die in de onderwijswetgeving en de
boekhouding weinig thuis zijn.

Dat door wijziging van art. 101 de huur van schoolge-
bouwen boven de gewone exploitatiekosten aan het School-
bestuur vergoed wordt, acht de Schoolraad een verbetering.
Gevraagd wordt echter: moet de Gemeente niet elken huurprijs
genoege nemen? Het wetsontwerp regelt dit niet.

„Een ernstige grief tegen het bestaande artikel 101 is,
dat kleine en groote scholen over één kan
gescheiden worden. Een vergelijking van twee scholen,
waarvan de een 70, de ander 400 leerlingen tellt, moet mank
gaan. Dit omgekeerd ook in de kringen van het openbaar
onderwijs gevoeld wordt, blijkt uit een artikel in „Het School-
blad“ van 27 April 1922.

Een tweede, ernstig bezwaar is, dat soms ter verge-
lijking naast elkander staan een nieuwe en een oude
school. De deugdelijkheid van de eerste maakt den to-
estand van de laatste gedurende de eerste jaren nog zooveel
slechter.

Het artikel regelt evenmin, hoe de vergoeding moet be-
rekend worden, indien de Gemeente de reparaties aan
de gebouwen der openbare lagere scholen, het schoonehouden
daarvan, enz. door Gemeente-personeel laat ver-
richten. In deze leente dient voorzien te worden.

Ten aanzien van verschillende uitgaven is weliswaar bij
de behandeling van het ontwerp der L.O.-wet 1920 door
den Minister van Onderwijs verklaard, dat zij onder art.
101, 5e lid en meer bepaaldelijk onder de rubriek o van
art. 55 kunnen gebracht worden, maar de wenschelijkheid wordt
in de kringen van het bijzonder onderwijs toch levendig gevoeld,
dat b.v. de salarissen van vak-onderwijzers, de kosten
van administratie e.d. groter uitgaven afzonderlijk in
art. 55 genoemd worden. Daarmede zou dan meteen het mis-
verstand uit den weg geruimd zijn, als zouden deze sala-
rissen onder art. 55o vallen”.

Belangrijk is wat het rapport zegt over de aanschaffing
van schoolmeubelen en het feit, dat de wet niet
onderscheidt tusschen gewone en buitenge-
wone uitgaven. „Voorts wordt duidelijker aangegeven,
dat tot „verandering van inrichting“ van het schoolgebouw
ook behoort de aanschaffing van nieuwe schoolmeubelen,
hetzij wegens uitbreiding, hetzij wegens vervanging van on-
bruikbaar geworden meubelen en die van leer- en hulpmid-
delen wegens uitbreiding van het getal klassen. De oplossing,
die de wijziging van art. 101 aan de hand doet (in het vijfde
lid van dat artikel de uitgaven van art. 55, onder d verminderen)
kan niet voldoen, doordat de vergelijking met de openbare
school telkens slechts over een tijdvak van drie jaar loopt.
Een dergelijke, inderdaad buitengewone uitgaaf komt niet
elke drie jaren voor, misschien eens in de tien of twintig
jaren. Verrekening om de drie jaren zal hier tot groote
onbillijkheden leiden, zoowel naar de zijde van de Gemeente,
als naar die van het Schoolbestuur. Uitbreiding van den
termijn van drie jaren tot tien of twintig jaren is practisch
onmogelijk. Een splitsing in gewone en buitengewone uitgaven
met verschillende termijnen voor elk zal de administratie der
financiële verhouding van Gemeente en Schoolbesturen aan-
merkelijk verzwaren en deze is voor de meeste Gemeente- en
Schoolbesturen, althans in de eerste jaren na de invoering
der wet, reeds moeilijk genoeg.

Mocht er dan overwegend bezwaar zijn om ook de ver-
andering van onbruikbaar geworden schoolmeubelen onder
„verandering van inrichting“ te brengen, dan ware een tweede
uitweg, deze rubriek uit die van art. 55, d. af te scheiden,
ze een afzonderlijke plaats in dat artikel te geven en dan
alleen deze nieuwe rubriek nog in art. 101, 5e lid, op te
nemen. Het bezwaar, dat een dergelijke buitengewone uitgaaf
het budget ook over drie jaren onevenredig zwaar drukt,
zou dan moeten ondervangen worden door een wijziging van
het 8ste lid van art. 101 in dien zin, dat, indien een
Schoolbestuur gedurende een drie-jarige periode b.v. f.1000
minder heeft uitgegeven dan de Gemeente heeft uitbetaald,
het in het volgende periode van drie jaren die f.1000 extra
besteden mag, enz. Ook met het oog op groote werken van

uwer eigen gave bieden, door U hierbij het woord
toe te zenden, waarin ik de geestelijke indrukken
heb samengevat, die het bezit van dit „Huis met
den Saphyrberg in den gevel staande“ deze eerste
maanden in mij wekte.

Mocht het ook bij de lezing niet krachteloos
blijken, U rijker in het bezit van uw eigen huis-
gezin maken, de wijding van uw huiselijk leven
verhoogen, bovenal ook uw oog richten naar het
Huis, dat eens eeuwig het uwe zal zijn, ik zou
er mijn God voor danken. Verhoede Hij het genadig,
dat Gij, door mij rijker te maken in bezit, mij
schade aan mijn ziel zoudt hebben toegebracht.
En voorts, Broeders en Zusters! sta onbeweeglijk op
uw levensweg en den mijnen in heilige trouw het
woord der belofte gegrift: Ik zal u op Saffie-
ren grondvesten; een woord wel wonderlijk en
haast ongelooflijk voor wie weet stof te zijn, maar
toch vast en onveranderlijk door de genade van dien
trouwen Heiland, in Wien met U vereenigd te blij-
ven al het begeeren mijner ziel is, en aan wiens
ontferming Ge blijft opgedragen door uw dank-
baren Broeder

KUYPER.

Amsterdam, 24 Oct. 1873.

Dit gedrukte stuk is door Dr Kuyper eigenhan-
dig ondertekend en gedateerd.

Zie verder over het huis met den Saphyrberg:
Herinneringen van de Oude Garde, blz.
36, 47 en 51; en Het Kuyperhuis, blz. 13—17.

bestandhouding, b.v. vernieuwing van het dak, enz. zou dit systeem aanbeveling verdienen.

De inmening van Gedepl. Staten in de ont-
slag-kwestie bij het bijzonderonderwijs wordt
onaanvaardbaar genoemd. Vernietiging van de
handhaving van het ontslag van gelijk staan
met vernietiging van het ontslag. Klachten
over de wijze waarop de Commissie van Beroep
ten deze hun plicht doen, zijn nog nimmer ge-
hoord. Door de verscherpte bepalingen van de wachtgeldre-
geling (en door het voorstel, dat de Schoolraad doet), zal in
elk geval kras genoeg tegen eventuele misbruiken kunnen
opgetreden worden.

Aangedrongen wordt op uitvoering der wettelijke bepalingen
ten aanzien van het Buitengewoon Onderwijs, dat
thans in zeer moeilijke financiële omstandigheden verkeert.
Nu de Regering het getal bijzondere Kweekscholen
wenscht te beperken, wordt nogmaals dringend gevraagd,
dat er verband zal gelegd worden tusschen Kweekscholen
en groepen van scholen (Scholenbonden). Alleen op
deze wijze kan de opleiding geregulariseerd worden. Een
zoo belangrijk onderwerp dient echter in de wet zelve
vastgelegd te worden.

Terecht maakt het rapport er bezwaar tegen, dat als voor-
waarde voor subsidieering van Kweekscholen gesteld zal
worden, dat het aantal geslaagden voor onderwijzers (en
in vijf achtereenvolgende jaren in totaal ten minste 75 zal be-
dragen. Wij hebben het aantal geslaagden van onze Christelijke
Kweekscholen voor de laatste vijf jaren (1917-1921) eens
nagaan (de cijfers over 1922 zijn nog niet bekend). Het bleek
ons, dat dit bedraagt:

Nijmegen 50; Zetten 56; Doetinchem 46; Amsterdam (Vene-
na) 76; 's Gravenhage 99; Groningen 89; Rotterdam (v.
Wijlen) 95; Rotterdam (Stemmering) 88; Amsterdam (Ver-
sluis) 74; Leenwarden 71; Leiden 58; Gorinchem 48; Middel-
burg 65; Zwolle 33; Dokkum 57; Dordrecht 39; Utrecht 83;
Haarlem (in drie jaren) 19; Sneek (in één jaar) 10.

Naar den maatstaf, door het wetsontwerp voorgesteld, zouden
dus alleen de Christelijke Kweekscholen van Amsterdam
(Venema), Den Haag, Groningen, Rotterdam (v. Wijlen en Ste-
mering) en Utrecht voor subsidie in aanmerking komen en
zouden die van Nijmegen (Klokkenberg), Zetten, Doetinchem
(Gros van Prinstererkweekschool), Amsterdam (Versluis), Lee-
warden, Leiden, Gorinchem, Middelburg, Zwolle, Dokkum, Dord-
recht, Haarlem en Sneek opgeheven moeten worden!

In de overgangsbepalingen van het wetsontwerp wordt
voorgesteld, dat, waar de schoollokalen te klein
zijn om de grootste klassen te bergen, de Kroon toestemming
kan verlenen tot het hebben van een grooter aantal onder-
wijzers dan overzins de wet toelaat. Van deze bepaling
zullen de openbare scholen (met haar kleine lokalen vooral
in de steden) ruimschoots kunnen profiteren. De bijzondere
scholen, die niet zulke kleine klassen en lokalen hebben,
leggen hier weer het loodje. De achterstelling wordt hier
voor goed vastgelegd! Maar nog erger wordt de ongelijke
behandeling, als beide, openbare en bijzondere school, kleine
lokalen hebben. De meerdere onderwijzers, die de openbare
school moet hebben, worden betaald uit de Gemeentekas.
En als het Schoolbestuur door de kleine lokalen tot ver-
meer onderwijzers moet aanstellen, ... mag het die zelf
betalen. Terecht acht het rapport dit in strijd
met de Grondwet, die financiële gelijkstel-
ling bevestigt.

Op enkele punten hoop ik nader terug te komen.
K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Christelijk Tehuis voor Blinden.

De christelijke barmhartigheid heeft velelei ar-
beid ondernomen. Wij hebben slechts te wijzen
op de zorg voor zieken en zwakken, doofstommen
en achterlijken, idioten en krankzinnigen. Onbe-
grijpelijkwijze werden de blinden langen tijd ver-
waarloosd; slechts een enkele werkverschaffing ge-
tuigde van het meeleven met het lot der blinden.
Voor enkele jaren verrees de christelijke blinden-
school te Zeist, maar nog steeds wachten de
volwassen blinden op een Christelijk Tehuis. Kin-
deren hebben hun ouders; als dat ouderlijk huis
ontvalt zijn velen er vaak droevig aan toe. Geen
wonder, dat vele ouders zelve reikhalzend uitzien
naar een Tehuis voor volwassen blinden.

Voor eenigen tijd is een comité gevormd, met
Ds Sikkels als voorzitter, dat zich de oprichting
van zulk een Tehuis ten doel stelt en door middel
van circulaire jaarlijksche bijdragen tracht te win-
nen. Bovendien werd te Amsterdam het initiatief
genomen tot het organiseren van een bazar, die
D.V. 8-10 November zal worden gehouden en
waarvoor gaarne goederen worden ingewacht uit
het geheele land bij Mevrouw Wielenga, 2e Const.
Huygenstraat 46, A'dam.

PERS-SCHOUW.

Het feit, dat er nog een andere antithese is
dan de intellectuele, wordt geïllustreerd door een
jammerklacht, weergegeven in „Het Handels-
blad”. Het opschrift: „Kinderzelfmoorden”, zou
ook kunnen luiden: „Onwetendheid en onmacht
in de opvoeding”.

Vooraf in het slot ligt een gerechtvaardigd sar-
kasmie.

Kinderzelfmoorden.

In de „Vorwärts” schrijft zuster Lydia Ruch-
land over kinderkelfmoorden — waarover in de
laatste tientallen jaren in Duitsland en Oosten-
rijk al vaker geschreven is, o.m. in een bij Berg-
mann uitgegeven brochure over Schölerselbstmorde.
Uit een statistiek neemt ze over, dat van 1904-
1920 alleen in Baden 43 kinderen de hand aan
zichzelf sloegen, waaronder 38 jongens.

De leeftijd der kinderen varieerde van 10-
14 jaren. Onder die kinderen waren zes buiten
den echt geboren. In 23 gevallen hingen de kinderen
zich op, 10 verdrinkten zich, vijf lieten zich door
den trein overrijden, vier schoten zich dood en één
sprong van een hoogte. In de meeste gevallen
was vrees voor straf de oorzaak, in vijf gevallen
„a slecht schoolrapport. De schrijfster vestigt de aan-

dacht op de omstandigheid, dat het getal jongens
dat der meisjes zoo ver overtreft en wijdt dit
aan de heftige conflicten, die de „vlegelaren”
veroorzaken in het geestelijk leven der jongens.
Ze voegt hieraan toe: „Men kan gerust zeggen, dat
de schoone, heilige naam „Moeder” voor deze
kinderen, die vrijwillig uit dit leven beemingen,
is geweest, en dat deze kinderen den weg tot het
moederhart niet hebben kunnen vinden. Een jam-
merlijk martelaarschap maken deze jonge, niet be-
grepen kinderen, die tot zelfmoord vervallen, door.”

In de zielen van die kinderen komt eerst
verlangen op, dat niet bevredigd, in weemoed
overgaat, dan langzaam verwordt tot zwaarmoedig-
heid en zich verliest in donkere verten, tot op
een dag het heimwee zoo hevig wordt, dat ze
aan alles wanhopen, geen uitweg meer zien en
er een eind aan maken. Voor hen was geen
moederliefde, geen begrepen worden te vinden.
Ze moesten een of ander onrecht dulden, dat
hun ziel vergiftigde, juist in den tijd, dat die
een crisis doormaakte, en waarin ze rondzochten
en lasten, zonder te vinden.

„Zeker, niet ieder onbegrepen kind komt tot
zelfmoord, maar zij die het niet doen, wenden
zich af van haar, die hun het leven gaf en
zoeken troost bij een kind van het andere ge-
slacht, veel te vroeg, en in een tijd waarin er
nog zoovele geheimenissen zijn, die alleen door
de moederlijke hoogeheid mogen worden ontslui-
erd. Waar het vertrouwen ontbreekt, daar begint
de bevreemding. Waar blijft het begrip: huisgezin?”

De schrijfster vraagt of er niet vele moeders
zijn die in dezen tekort schieten en of het voor
moeders misschien gemakkelijker is, zich in te
voelen in het leven van vreemden, dan in het
gemoedsleven der eigen kinderen.

Hieraan is een en ander toe te voegen. Kinder-
zelfmoorden komen in ons land gelukkig niet of zeer
sporadisch voor. Ook in andere landen, Duitsch-
land en Oostenrijk niet meegerkend, zijn ze gelukkig
hoogst zeldzaam, voor zoover ons bekend is. Er
moeten dus in de Deutsche landen invloeden zijn,
die tot kindersuicide leiden en die in andere lan-
den afwezig zijn. Want het is niet aannemelijk,
dat de Deutsche moeder in begrip van de kinder-
ziel, in toegankelijkheid van gemoed achter zou
staan bij de moeders in andere landen. Zou niet
strenge discipline van Pruisisch systeem vaak de
schuld zijn? Na oorlogomstandigheden kunnen niet
van invloed zijn, want lang vóór den oorlog be-
stonden in de Deutsche landen gruwelijke statis-
tiek met de beweegredenen erbij van kinder-
zelfmoorden. Een enkele maal schijnt het te zijn
voorgekomen, dat kinderen den dood zochten, om-
dat ze hun ouders in deze tijden van duurte en
ontbering zorg wilden besparen. Voor den oorlog
vonden we in tal van gevallen aangegeven: vrees
voor straf wegens een slecht rapport, of wegens
niet-verhoogd zijn, en in verschillende gevallen
gekrenkt oergevoel, hetzij wegens niet verhoogd zijn,
hetzij wegens berispingen in huis of in school.

De Badensche statistiek geeft ook aan: vrees
voor straf. We willen daarop hier niet verder
ingaan, maar nog eens de woorden van de schrij-
ster herhalen: dat er zoovele onbegrepen kinderen
zijn doordat zoovele moeders geen inzicht in het
kinderlijk gemoedsleven hebben.

Daar is geen overdrijving bij: menig meisje meent
maar dat het voldoende is te trouwen, om later
haar kinderen te begripen en behoorlijk op te
voeden. Menschen, die een kanarie koo-
pen, verschaffen zich meestal wel lec-
tuur over de behandeling van het vog-
geltje en zelden treft men iemand,
die een hond heeft aan, die niet een
handboek over de opvoeding en de
dressuur van den hond heeft. Maar
voor de opvoeding van kinderen is het lezen,
het volgen van cursussen niet noodig. Dat
schijnt men lemmen te meenen. Of het
botheid van geest of egoïsme is, waardoor zoovele
moeders niet doordringen kunnen in het zieleleven
van haar kinderen, is niet te zeggen. Maar het
feit bestaat en in erger mate, dan men wel denkt.

..

Een verschrikkelijk pessimistisch oordeel over de
kerk gaf de deken van Bristol op het Engelsche
Kerkecongres.

In zijn oordeel is zeker iets van een rechtvaar-
dig „oordeel”.

Maar zijn leuze: „Persoonlijkheden, geen instel-
lingen”, teekent wel het gemis aan inzicht in het
beginsel der kerk.

„De Telegraaf” meldt:

In de zittingen van Woensdag van het Engel-
sche kerkecongres, sprak de deken van Bristol over
de ideale kerk. Hij sprak daarbij als zijn oordeel
uit, dat instellingen als kerken hun recht van
bestaan nog niet bewezen hadden. Men had tegen-
woordig wantrouwen in instellingen en stelde zijn
hoop op persoonlijkheden en slechts wanneer zij
voor de persoonlijkheid opkomt, zal de kerk de
redder van dezen tijd kunnen worden. De mensch
is de hoofzaak, niet het geloof; de mensch is
menschelijk genoeg om goddelijk te zijn.

De deken ging zoover te verklaren, dat de gods-
dienst niet moet bestaan ter wille van den gods-
dienst zelf, maar ter wille van het leven, en dat
niets ter ere van God kon zijn, dat niet strekte
ten bate van den mensch.

Ten slotte is er nog iets noodig, dat als plaats-
vervanger kan dienen van het kerkgaan, iets na-
tuurlijks, dat bij kan dragen tot ontwikkeling van
het goede in den mensch.

..

Ds Schilder prijst terecht Rome insoverre het
zich soepeltjes weet aan te sluiten bij de volks-
taal.

Uit „De Open Poort”, de Gereformeerde Kerk-
bode van Brussel, nemen wij de volgende staaltjes
van populaire kinder-vertel-trant over.

Wij zien in dit „monster” tevens, hoe schan-
dalig en gevaarlijk Rome zijn schitterend talent
misbruikt.

De redacteur D. Schrijft in genoemde Kerkbode
onder het opschrift: „Het nut der kindersamen-
komsten”:

Er bestaat hier een blaadje, een „weekblaadje”
voor de Katholieke Vlaamsche jeugd, tijdschrift
van den Eucharistischen Kruistocht”. Stellig is dit
blaadje door priesters geredigeerd, het wordt door
een klooster uitgegeven, het is kerkelijk goedgekeurd
en het is, de naam zegt het ons, bestemd voor
kinderen van geloovige ouders, want het is het
tijdschrift, van een „eucharistischen kruistocht”, een
orgaan dus van een soort kinderbond ter ver-
eering van de H. Hostie. Kinderen, die zich waar-
schijnlijk verbinden tot een geregeld, plechtig ge-
bruik van, wat wij zouden noemen, het H. Avond-
maal.

Een in een nummer voorkomend gebed, lui-
dende: „Allerzuiverste Jozef, maak van alle kruis-
tochtterjes engelen van zuiverheid” doet voldoende
zien, dat dit blaadje niet in ongelooftige, maar
alleen in ernstige, vroom-katholieke gezinnen komt.

Sta mij toe een paar stukjes uit dit tijdschrift
over te nemen:

In de kerk hing een draad van een spinneweb
van den mond van het Kindje Jezus tot aan het
oor van den H. Jozef.

Buiten gekomen zei Tonis: „Huni hebt gij dat
gezien in de kerk? Het Kindje Jezus telefoneerde
naar den H. Jozef!”

Voor ons, protestanten, klinkt dit onaangenaam.
Wij verkoopen geen grappen over Jezus, zelfs over
Jozef niet.

Voor een Roomsche zijn de Kerk — het ge-
bouw — en de beelden heilig en gewij. Op deze
wijze zijn deze priester-redacteurs bezig den eerbied
voor deze dingen te ontnemen bij de kinderen. Wie
weet, of men levens niet bezig is het eerste draadje
los te knippen uit den band die hen aan hun
kerk bindt.

Een ander stuk uit hetzelfde blad is van ernstiger
aard. We nemen het geheel over:

Waarom St Jozef zijn groote macht
te danken heeft.

Er was eens een man, die volstrekt niet deugde.
Ontelbare misdaden had hij op zijn geweten.

Nochtans was hij godsdienstig opgevoed. Hij her-
innerde zich nog vaak, hoe zijn moeder hem vertelde
van den lieven Heiland en van Sint Jozef...

Sint Jozef, ja, die gestorven was in de armen
van Jezus en Maria, en daarom den patroon was
van een zaligen dood. Zijn moeder had hem
steeds aangespoord tot dien Heilige te bidden om
eens in den hemel te komen. Hij kende nog het
schieetgebed, dat ze hem geleerd had: „H. Jozef,
vriend van het Goddelijk Hart, bid voor ons!”

Dat was het eenigste ook, dat hij onthouden
had. Al zijn plichten had hij sinds lang verwaar-
loosd. Maar iederen avond, voor hij zich te slapen
legde, bad hij: H. Jozef, vriend van het God-
delijk Hart, b. v. o. Voor het overige leefde
hij er maar op los.

Hij was een dief, een brandstichter, een moorde-
naar. Ten slotte kwam hij in de gevangenis terecht
en werd ter dood veroordeeld....

Reeds berond hij zich op het schavot. De beul
deed hem den strop om den hals. Toen, in dat
alles beslissend oogenblik, zag hij voor zich heel
zijn leven van zonde en ellende. Het joeg hem
schrik aan. Hoezeer rouwde 'hem den goeden
God zoo vergamd te hebben! Hij herinnerde zich
ook den Patroon van een zaligen dood: „H. Jozef,
vriend van het Goddelijk Hart, bid voor mij.”

Een oogenblik later bengelde zijn lichaam aan den
strop en zijn ziel stond voor de Hemelpoort.

Klop... klop... klop....

Sint Petrus deed de deur open, maar nauwelijks
had hij het gelaat van den boosdoener gezien, of
hij riep uit: „Nee, nee, voor u is hier geen
plaats!”

Met een wou hij de deur weer dicht maken,
maar de gewezen moordenaar zette er zijn voet
tusschen. „Och, Sint Petrus, laat me er in! Ik
beroep mij op Sint Jozef!”

Just ging Sint Jozef daar voorbij. Toen hij zijn
naam hoorde, vroeg hij aan Sint Pieter, wie daar
over hem sprak.

„Och, zei Petrus, een dief en moordenaar, die in
den hemel wil. Maar daar kan natuurlijk niets
van komen.”

Sint Jozef trad een schrede nader en toen hij
gezien had, wie aan de deur stond, zei hij: „'tis
goed, laat hem maar binnen, ik ken hem...”

„Maar, Heilige Jozef... zulk een booswicht!”
„Ja,” hernam Sint Jozef, „maar hij heeft mijn
voorspraak ingeroepen!”

De H. Petrus durfde echter de verantwoording
niet op zich nemen... Hij ging tot Jezus. De
Zaligmaker kwam met hem terug naar de Hemel-
poort. „Wat heeft deze gedaan?” vroeg de Eeuwige
Rechter. En Sint Petrus somde op al zijn zonden
en misdaden.

„Als 't zoo is,” zei de Goddelijke Meester, „neen,
dan mag hij niet binnen...”

Nu trad Jozef nader: „Zal deze dan vergeefs
op mij betrouwd hebben?”

Jezus zag zijn Voedstervader aan met spijtigen
blik. „Waarlijk, het is onmogelijk voor zulken den
Hemel open te stellen.”

„Dus,” zei Sint Jozef, „is het met mijn macht
gedaan. Maar als mijn dienaar niet in den hemel

Lezers van
die met zoo
blad ontva
FAMILIE
ter plant

PREEK

prima kwalt
met omalag
verkiezing m

Früs p

fr. per

E. P. F. GER

N. V. REFO
Dir.:
Hoerestraat

Dames-en
naa